

FN-forbundets Nyhedsbrev

Årgang 3, nr. 3, april 2008

Indhold i dette nummer:

NYT fra FN-forbundet.....	2
Om sprog og menneskerettigheder	3
Skandalen der aldrig fandt sted	5
Kosovo - vanskabt nation fra fødslen?.....	8
BØGER anmeldt af Henrik Døcker.....	12

Deadline for stof til næste nummer af nyhedsbrevet er tirsdag den 20. maj 2008

Udgivet af FN-forbundet, Store Kongensgade 36, 4.th., 1264 København K, www.una.dk,
e-mail: fnforbundet@una.dk, ISSN: 1901-645X

Redaktion: Anni Herfort Andersen, Sussi K. Andersen, Henrik Døcker, Johanne Riktrup
Hansen, Trine M.N. Jensen, Dorte Munch, Hanne Steinmeier og Jørgen Estrup (ansvarshavende)

NYT fra FN-forbundet

Medlemsmøde i forbindelse med repræsentantskabsmødet lørdag den 26. april

FN-forbundet afholder repræsentantskabsmøde lørdag den 26. april kl. 10.30-16.00 hos TIB, Mimersgade 41, København N.

Kl. 14.00-16.00 åbnes mødet for interesserede medlemmer.

”Universelle værdier – specielle udfordringer”. Under denne overskrift og med udgangspunkt i bl.a. Global Compact vil Peter Hansen, tidl. generalkommissær for UNWRA og Executive Director for UN Centre on Transnational Corporation tale om, hvordan vi kan arbejde for et mere slagkraftigt og resultatorienteret FN og herunder forpligtede virksomhederne bl.a. i forbindelse med en kommende klimaaftale.

”Global Compact og Corporate Social responsibility”. Under denne overskrift vil Anne Skjerning fra DanWatch tale om Global Compacts gode sider og fejl og mangler. Og hvordan Danwatch spiller en rolle i at få Global Compacts principper til at virke med fokus på danske virksomheder.

Vi håber at se rigtig mange af vores medlemmer til arrangementet. Tilmelding er ikke nødvendig.

Om sprog og menneskerettigheder

FN-forbundet markerede af Modersmålsdagen ved et møde 21. februar og samtidig markeredes indledningen til det internationale sprogår 2008.

Af Flemming Thøgersen, medlem af FN-forbundets bestyrelse

FN vedtog i 1999, at den 21. februar hvert år skal højtideligholdes for at markere alverdens modersmål. Første gang blev så i år 2000. I år er dagen samtidig indledning på et internationalt sprogår. FN-forbundet vedtog at markere dagen med udsendelse af en udtalelse om de sproglige menneskerettigheder. På forslag af vores kollektive medlem Esperantoforeningen holdt FN-forbundet på dagen et debatmøde i FN-forbundets regi og med indlæg af bl.a. Esperantoforeningen og Modersmål-Selskabet.

Ileana Schrøder, der er medlem af FN-forbundets repræsentantskab, fortalte om betydningen af at have et internationalt sprog som Esperanto og om Esperantoforeningens store engagement i internationalt samarbejde. Jørgen Christian Wind Nielsen fra Modersmål-Selskabets bestyrelse kom med en række aktuelle sprogpoltiske betragtninger, mens Anette Rolsting fra Intercom-Interkulturel Kommunikation og Am-

nesty Internationals hovedbestyrelse talte om sprogrettigheder.

Med deltagere fra forskellige organisationer kom den efterfølgende debat vidt omkring. FN-forbundets udtalelse høstede anerkendelse - den havde rørt ved nogle af de problemstillinger, som mange er optaget af. Det gælder f.eks. modersmålsundervisningen, som både skal ses som en naturlig rettighed, og som en mulighed for at styrke et land i den internationale konkurrence. I den forbindelse kan der peges på den nye plan for flersprogethed i EU. Her er synspunktet, at der er behov for ud over modersmålet at beherske to fremmedsprog. For de truede sprog er der efter alt at dømme endnu større problemer end nævnt i udtalelsen, måske er langt mere end halvdelen af verdens sprog truede.

Modersmålsdagen er ikke en dag, der særligt skal beskæftige sig med det danske sprog, men med alle modersmål i verden. Alligevel er det naturligt at se på, hvordan globalisering påvirker sprog - også det danske. Et interessant aspekt er tv's indflydelse på sprog.

Døveforeningen var indbudt til mødet, og der kom to af deres medlemmer sammen med døvetolke. Det er antagelig første gang, at et FN-forbundsarrangement er blevet tolket til tegnsprog.

Modersmål-Selskabet ønsker at gøre markeringen af den 21. februar til en fast tradition. Jeg håber, at FN-forbundet også fremover kan være med i disse arrangementer.

Skandalen der aldrig fandt sted

UNDP's Nordiske Kontor tilbageviser og uddyber en række anklager mod UNDP for korrupsion, rejst i FN-forbundets Nyhedsbrev's februar-udgave.

Af Christine Drud, kommunikationsmedarbejder ved UNDP's Nordiske Kontor

I artiklen "Om at feje for sin egen dør: UNDP og kampen mod korrupsion," som blev bragt i FN-forbundets elektroniske nyhedsbrevs februarudgave, refererer journalist Henrik Døcker til en række anklager mod FN's Udviklingsprogram

UNDP. UNDP er ligesom Døcker meget optaget af, hvordan offentlige midler bruges bedst muligt og hilser enhver ransagelse velkommen.

Anklagerne er ikke nye for UNDP's Nordiske Kontor, som derfor finder det nødvendigt at reagere. Dette skal ikke læses som et klassisk dementi, men nærmere som UNDP's version af historien. Lad os tage anklagerne i omvendt rækkefølge af, hvordan de optræder i artiklen, da de vigtigste anklager synes at komme til sidst i Døckers artikel.

UNDP er i mere end et år blevet anklaget for, at organisationens bidrag til Nordkorea har været omdirigeret af den nordkoreanske regering. Også Døcker refererer til disse anklager og skriver blandt andet at: "Senatet i den

amerikanske kongres imidlertid graver videre i skandalen omkring "utraditionelle pengeoverførsler til og falske dollars i Nordkorea", den føljeton fra den virkelige verden, som foreløbig ikke har fundet sin afslutning." Dette er ikke korrekt.

En gennemgribende undersøgelse af en underkomite i det amerikanske senat blev netop afsluttet den 23. januar 2008 og konkluderede, at der ikke var beviser, som kunne underbygge anklagerne om "utraditionelle pengeoverførsler til og falske dollars i Nordkorea." Ligesom øvrige anklager mod UNDP blev afvist - herunder anklagerne om, at UNDP-midler skulle være blevet misbrugt til at købe fast ejendom for eller blev overført til et nordkoreansk selskab, som drev våbenhandel, som Døcker også lister i sin artikel. Det amerikanske senats underkomite har med andre ord konkluderet, at disse meget seriøse anklager ikke har hold i virkeligheden.

UNDP har løbende taget anklagerne meget alvorligt og nedsatte derfor også en ekstern komite ledet af den tidligere ungarske ministerpræsident Miklos Németh, hvis arbejde begyndte i oktober 2007, og hvis udredning om UNDP's arbejde i Nordkorea forventes færdigt i løbet af de kommende måneder. Et andet centralt punkt i Døcker's artikler har drejet sig om UNDP's tackling af en såkaldt "whistle blower"-sag (den seriøse sladrehanke). FN er midt i

en reformproces. Og Døcker fremdrager en meget vigtig pointe - nemlig den, at FN og dets underorganisationerne kunne være endnu mere integrerede - også i forhold til regler og forordninger. Dette betyder dog ikke, at der ikke er særlige politikker og procedurer, som beskytter medarbejderne, hvis de rapporterer om uredelig embedsførelse i UNDP på lige linje med reglerne for ansatte i FN's sekretariat.

For at der ikke skal herske tvivl om dette, hverken blandt ansatte eller donorer, oprettede UNDP i november 2007 et såkaldt etisk kontor, ligesom alle medarbejdere i UNDP nu også er forpligtigede til at gennemgå et web-baseret etisk kursus. Albaneren Artjon Shkurtajs afsked fra UNDP bliver i øjeblikket undersøgt af et eksternt uafhængigt undersøgelsespanel og deres konklusioner vil herefter være tilgængelige for yderligere granskning af direktøren for FN's etiske kontor, hvis direktøren skulle ønske dette.

Døcker indleder sin artikel med anklager om UNDP's indkøbsprocedurer og handel med virksomheden Corimec. Her kan det belyse sagen at have kendskab til de konkrete tidspunkter for indkøbene. I begyndelsen af 2006 købte UNDP helt korrekt speciallavede midlertidige huse fra selskabet Corimec til at hjælpe ofrene fra jordskælvet, som ramte det nordlige Pakistan i december måned 2005 og dræbte 73.000 mennesker.

I 2007 blev det igen nødvendigt at indkøbe et ekstra parti af disse specialtelte, men på dette tidspunkt var Corimec blevet suspenderet fra FN's sekretariats indkøbsliste for at have bestykket en indkøbsmedarbejder i sekretariatet tilbage i 1993. At UNDP fortsat besluttede at indkøbe det ekstra parti af telte skete efter nøje undersøgelser af Corimec, som på dette tidspunkt havde en helt ny ledelse og var undergået et komplet ejerskifte efter de tidligere ulovligheder.

Uanset det faktum at UNDP ikke brød nogen regler i forbindelse med købet af teltene fra Corimec, kan man helt klart stille spørgsmålstejn ved, hvorfor man fortsat valgte at benytte sig af en virksomhed, som var suspenderet af FN's sekretariat. Dette var helt klart ikke i tråd med ånden om FN-koordination i forhold til indkøbspolitikker, og UNDP undersøger i øjeblikket, hvorvidt valget af leverandør alligevel var forsvarlig, da meget få leverandører producerede den ønskede vare, og at UNDP af hensyn til tidspresset ønskede at servicere de nødlidende i Pakistan hurtigst muligt.

Sagen med teltene giver et indblik i nogle af de etiske dilemmaer, som en organisation som UNDP er særligt udsat for at stå overfor - ikke mindst i kraft af UNDP's tilstedeværelse i 166 lande, herunder verdens fattigste. Når individuelle donorlande trækker sig ud af lande som Zimbabwe, Nordkorea og Myanmar, har UNDP's bestyrelse (det såkaldte Executive Board) ønsket, at

UNDP er én af de organisationer, som bliver i landene og derved fungerer som befolkningernes vindue til resten af verden.

Den uafhængige revisionsrapport, hvis udarbejdelse forestås af den tidligere ungarske ministerpræsident, forventes netop at indeholde anbefalinger til, hvilke særlige forbehold UNDP må tage, når UNDPs bestyrelse mener, at UNDP bør operere i lande, hvor udfordringerne er særligt store. Som anført indledningsvis tager UNDP's Nordiske Kontor gerne løbende saglige diskussioner om, hvordan organisationen kan blive endnu bedre til at operere under de til tider meget vanskelige forhold, organisationen bliver sat i. Hvad enten det er når UNDP assisterer befolkningerne i DR Congo og Sierra Leone med at holde valg eller i arbejdet med at sikre kvindernes retssikkerhed i Darfur.

politik og praksis i Nordkorea er genstand for fortsat kulegravning. Artiklen i februarudgaven var skrevet umiddelbart før det amerikanske senat afsluttede sin undersøgelse. Også Henrik Døckers artikel gav udtryk for forståelse for, at FN's Udviklingsprogram i visse lande er ude for ekstraordinært store og komplicerede problemer.

Redaktionen af FN-forbundets Nyhedsbrev takker UNDP's Nordiske Kontor for redegørelsen og forstår, at de forskellige påståede uregelmæssigheder i UNDP's indkøbs-

Kosovo – vanskabt nation fra fødslen?

Løsrivelsen af den serbiske provins uden FN-opbakning skaber mange vanskeligheder i forholdet til det internationale samfund

Af Henrik Døcker

Er *Kosovo* i folkerettens øjne i dag en selvstændig stat, må det nok erkendes, at den er vanskabt fra fødslen. I det hele taget er folkerettens skematiske regler dog ikke særlig hensigtsmæssige, når man skal vurdere det rimelige i denne eller hin løsrivelse fra en anden eksisterende stat. Den *nationale selvbestemmelsesret* blev ganske vist formuleret som et slagkraftigt begreb allerede i 1960'erne og endog indsat i hele to FN-menneskerettighedskonventioner af 1966, men de var overvejende tænkt som legitimering af koloniernes løsrivelse fra de gamle europæiske kolonimagter.

Nogen generel *løsrivelsesret* er således aldrig blevet knæsat i folkeretten, så meget mere som selvbestemmelsesretten efter en del eksperters mening kan siges at rumme to muligheder: Enten 1) *selvstyre* eller 2) *selvstændighed* – og det sidste da kun med moderlandets samtykke. Den slags skrivebordsteori afvises klart af Kosovos albanske befolkningsflertal – 90 pct. af befolkningen på ca. to millioner – som efter præsident Slobodan Milosevics etniske udrensning i 1990'erne med påfølgende fjendtligheder mellem hans hærstyrker og

den albanske milits UCK/KLA frygtede at blive fordrevet fra territoriet.

Efter Kosovos egenhændige selvstændighedsproklamation den 17. februar har ca. 30 stater givet det anerkendelse, men *ikke* to permanente medlemmer af FN's Sikkerhedsråd: Rusland og Kina. Det er ganske usikkert om – eller hvornår – det vil ske. Det spændte forhold til Serbien varsler langvarige ikke kun politiske, men også økonomiske problemer for den nye ludfattige stat med en arbejdsløshed så høj som måske 50 pct. Det hjælper ikke meget, at Kosovo kan stive sig af med, at den har 1) et afgrænset territorium, 2) en defineret befolkning og 3) en aktuel myndighedsudøvelse, sådan som folkeretten traditionelt opstiller sit kriterium for en selvstændig stat. Den labile situation, herunder særlig kosovo-serbernes uvilje mod at medvirke i den nye stat, udgør politisk dynamit.

Den lange række af vestmagter, der med USA i spidsen – og Danmark som én af de respektfulde dragoner – gav Kosovo (eller Kosova, som det albansk-sprogede flertal vil foretrække at kalde området) hurtig anerkendelse, fulgte den praksis, der blev anvendt, da Bosnien-Hercegovina proklamerede sin selvstændighed. Men det var efter mange iagttageres mening alt andet end klogt.

Det sendte nemlig indirekte et signal til en række andre territorier, som har en uafklaret status, der måske kunne munde ud i en usikker og politisk/økonomisk spinkelt underbygget selvstændighed. Havde USA, Storbritannien, Frankrig og Tyskland ikke givet forhåndstilsagn om anerkendelse, havde regeringen i Pristina måske slet ikke kastet handsken over for Serbien.

Kina og Rusland nervøse ved konsekvenser af Kosovos selvstændighed

Set i et længere perspektiv bagud er det på den anden side umuligt at forestille sig, at Kosovo skulle vende tilbage til Serbien som en provins efter nu i ni år at have været administreret af UNMIK, den særlige FN-mission, som har stået for såvel forvaltning, som politi, retsvæsen, el-forsyning, postvæsen og mange andre vitale funktioner. FN har i sin over 60-årige levetid måttet lægge skuldre til mange opgaver, det på ingen måde var gearret til, men at være *statholder* som i Kosovo har nok været den største udfordring. Opnåede verdensorganisationen ingen større popularitet hos den albanske befolkning – først og fremmest magtede den ikke at bryde gamle klanmønstre og en almindelig despekt for myndigheder – så giver tilbageværende til fordel for EU heller ingen points.

Det er ikke mindst de to nævnte permanente sikkerhedsrådsmedlemmer Kina og Rusland, som er oprørte over tilsidesættelsen af den sikkerhedsresolution (nr. 1244) fra 1999, der bekræfte-

de *Serbiens suverænitet* over Kosovo. De kalder det 'folkeretsbrud'. Formaliteterne må imidlertid ofte vige i storpolitikken. Aftaler – resolutioner, traktater, pagter osv. – skal nok holdes, men under forudsætning af at forholdene ikke har ændret sig væsentligt: I europæisk ret formuleret i sentensen: *Pacta sunt servanda clausula rebus sic stantibus*. Serbien er i dag endnu svagere end i 1999, og har hos kosovo-albanerne ikke erhvervet nogen tillid efter hvad mange i 1999 betragtede som et serbisk forsøg på folkedrab. Men særlig Kina er fortrønet over selvstændighedsproklamationen, foretaget en måned før Taiwan holdt præsidentvalg og samtidig en kontroversiel folkeafstemning om hvorvidt republikken skal søge optagelse i FN under navnet Taiwan – befolkningsflertallet valgte *status quo*, dvs. opretholdelsen af det formelle navn Republikken Kina om end med tilføjesen 'på Taiwan'. Idet det altså stadig *de facto* er en anden stat end Fastlandskina. 'Republikken Kina' var det navn, Chiang Kai-sheks nationalistiske Kina bar, inden dets styre af Mao Tsetungs kommunister blev fordrevet til Taiwan i 1949.

De aktuelle uroligheder i Tibet vil påminde Den kinesiske Folkerepublik om de løfter, som landets kommunistiske parti i 1949 gav det vældige lands mange mindretal, herunder tibetanerne, om national selvbestemmelse. Ja, det tibetanske styre i Lhasa præsenteredes dengang ligefrem for en 17 punkt plan for alt hvad der ville blive respekteret f.eks. med hensyn til undervisning og

religionsudøvelse. Mens det aldrig rigtig blev til noget, og et uhyggeligt højt antal buddhistiske klostre blevet lukket, opnåede Kosovo under den jugoslaviske forbundsrepublik Josip Broz Tito et udstrakt selvstyre på linje med det, de egentlige delstatsrepublikker (såsom Kroatien, Bosnien-Hercegovina osv.) tildeltes inden for den lokale forvaltning, skolevæsen og højere uddannelse. Alt det Milosevic knuste, da han ophævede Kosovos autonomi-status i 1989, hvorved talrige kosovo-albanere mistede meningsfuldt arbejde. 200.000 mennesker omkom siden hen under væbnede træfninger mellem den jugoslaviske hær og kosovo-albanske partisaner, inden NATO i 1999 iværksatte luftbombardement af Serbien.

Storpolitik afgørende for at opnå selvstændighed

Når Rusland har fordømt Kosovos uafhængighed hænger det sammen med landets mangeårige solidaritet med Serbien. Men Rusland har også sine urolige randområder, såsom Tjetjenien og Transdnjstr. Ja sidstnævnte hører nok formelt under Moldova, men er reelt løsrevet med russisk støtte. Rusland føler sig efterhånden *inddæmmet* af en række provestlige stater, såsom Ukraine, Georgien, Rumænien og Bulgarien. Der er ikke meget tilbage af de såkaldte satellitstater, som den sovjetiske diktator Josef Stalin havde opbygget efter 2. Verdenskrig. Moskvas harme over Kosovos selvstændighed kan efter alt foreliggende begrundes i flere scenarier og synes at have såvel stor- som regionalpolitiske begrundelser.

Hvordan FN i det hele taget fortsat skal virke, gennem programmer og særorganisationer under eller igennem den nye EU-administration med 1800 politifolk er et åbent spørgsmål. De rent serbiske befolkede egne i det nordlige Kosovo synes reelt at være unddraget det nye styre i Pristina. 2000 serbisk-kosovoske politifolk har således nedlagt deres hverv. Alt samarbejde med Beograd er kappet. Blandt betydningsfulde andre aktører i Kosovo er flere hundrede OSCE-udsendinge foruden 17.000 NATO-soldater. Livsnødvendige også for et selvstændigt Kosovo. Nu skues der imidlertid fremad mod EU-missionen, EULEX kaldet, der tiltræder 15. juni samtidig med vedtagelsen af en forfatning for Kosovo og med at en række ministerier formelt begynder arbejdet.

Om Kosovo i egentlig forstand "består" den endelige '*statstest*', altså i bred almindelig antages at være kommet for at blive som stat, vil den nærmeste fremtid antagelig vise. Folkeretsprofessor *Ole Spiermann*, Københavns Universitet, har udtrykt det sådan, at "folkeretten opstiller en ramme for staters dannelse og ophør... men at processen er politisk i natur". Taiwan (som i dag kun nyder diplomatisk anerkendelse fra ca. 20 stater) har 'bestået', selv om det står uden for FN, Nord-Cypern har ikke fordi dets løsrivelse fra republikken Cypern er understøttet af tilstedeværelsen af 40.000 tyrkiske soldater uden at det dog er tilkendegivet, at de betragtes som 'fjender'.

En forenklet måde at karakterisere emnet på er nok at erkende vægten af de større stater, der måtte støtte et områdes løsrivelse. Her over for kommer alverdens idealistiske erklæringer og internationale traktater - FN's og andres - til kort.

BØGER anmeldt af Henrik Døcker

Forsøg på en portrætning af nutidens krige

Herfried Münkler: *De nye krige*, 224 sider, Forlaget Ellekær.

De fleste af os er efterhånden fortrolige med, at internationale krige, altså dem mellem stater, overvejende hører fortiden til, mens det i dag er de mange *borgerkrige*, der optager verden. Hvad der karakteriserer denne situation forsøger tyskeren *Herfried Münkler*, professor i politisk videnskab ved Humboldt-Universitetet i Berlin, nærmere at beskrive i denne overskuelige bog. Ikke ved nærmere at gå ind de enkelte borgerkrige – han nævner kun sporadisk eksempler – men mere overordnet at analysere. Som supplement anbefaler forlaget, at man lige supplerer med en artikel *Resultater af og grænser for fredsmissioner*, forfattet af en anden tysk akademiker, *Michael Brzoska*, professor ved Institut for fredsforskning og sikkerhedspolitik ved Hamborgs Universitet.

Som Münkler ser det karakteriseres de 'nye' krige ved at staten har mistet sit monopol på krigsmagten. De paramilitære enheder, tropper uden krigsherrer, lokale militser og enheder af lejesoldater bliver ikke udrustet og betalt af funktionsdygtige stater. Alt dette har ført til mere vold mod civile. Når børn – deraf mange under 14 år – har kunnet indsættes i kamphandlinger, har det

ikke mindst været muligt på grund af håndskydevåbnenes tekniske udvikling. Cambodjas Røde Khmerer benyttede sig af børn (om end man måske i Cambodja snarere kan tale om serier af massakrer end egentlig borgerkrig). H.D.) i et lige så stort omfang som Afghanistan og i næsten alle det sorte Afrikas indre opgør, anfører Münkler.

For de halvvoksne er det at eje et våben ofte den eneste mulighed for at få mad og tøj. I det hele taget er én af de vigtige drivkræfter bag disse nye krige iflg. forf. et sammenfald mellem strukturel arbejdsløshed og en uforholdsmæssigt høj andel af unge i befolkningen. Disse unge er ikke blevet disciplineret gennem regelmæssigt arbejde. Unge mennesker, der var ophidsede ved voldsvideoer, fantaserede sig i deres fattigdom til magt. Livet på vrangen, kan man sige er blevet særlig blodigt i Liberia og Sierra Leone, når et menneskeliv blot var fem dollars værd, ja når nogle endog var villige til at henrette et gidsel for åbent kamera for mindre beløb.

Massevoldtægt som led i guerillaaktioner er tidligere indgående beskrevet fra Bosnien, hvor særlig serberne krænkede titusinder af muslimske kvinder, men fænomenet har også haft forfærdende omfang i Vestafrika og Rwanda. Krigen er hermed blevet en stor 'torturmaskine', hvis formål bliver at fremkalde lidelse og smerte, ikke i

første række at gennemtrumfe politisk vilje. Undertiden opfølges voldtægten af tortur, ja skamfering eller drab. Münkler udvikler sine forskellige analyser til diverse akademiske observationer. Vist så fik vi fx i 1990'ernes Afghanistan ikke genopbygning (bogen benytter det anglicerede udtryk 'rekonstruktion'), men skabt en uofficiel økonomi, opblandet med kriminalitet. Disse *uformelle økonomier* kendetegnes ved 'asymmetriske magtstrukturer', hvor truslen om og anvendelsen af vold 'til hver en tid er en usanktioneret mulighed'.

Nutidens *internationale terrorisme* er karakteriseret ved koblingen mellem vold og præsentation i medierne, påpeger forf. Terroristiske aktioner har stor *opmærksomhedsværdi* i en tid, hvor billeder i stort omfang har erstattet tekst. En del af bogens observationer kan forekomme relativt banale, men der bydes på den anden side hyppigt på interessante nuancer. Svagheden ved fremstillingen er efter min mening en ikke særlig overbevisende systematik. Nogle af Münklers konstateringer kan være aldrig så rigtige, men nytter ligesom ikke noget konfronteret med de faktiske forhold i vor verden.

Som når han fx peger på, at de stridskræfter, der sættes ind til pacificering i 'samfundsinterne' krige (dét vi andre slet og ret kalder borgerkrige), skal være særligt disciplinerede og '*korruptionsresistente*'. Ja, forf. nævner selv som eksempel de nigerianske FN-soldater, der blev totalt korrumperet i Sierra Leone

(hvor de stedlige købte deres våben og ammunition). Når dertil kan føjes, at mange FN-soldater også har opnået deres velbetalte militære jobs ved korrupcion i hjemstaten (og dermed nærmest pr. definition ikke kan forventes at være verdens bedste soldater), så kunne det jo være interessant at høre Münklers forslag til, hvordan man skal komme dette onde til livs. Vel, selv fra en professor i politologi kan man ikke forlange geniale løsninger på vor tids mest komplicerede problemer, men vi kan måske få orden på nogen af vores tanker ved at filosofere over en del fikse begreber fra den politiske videnskab så som korrumperbar, risikominimering eller hegemoni.

Når ondt kun kan fordrives med ondt

Lave Knud Broch & Trine Pertou Mach: *Militære EU-operationer med eller uden FN-mandat*, 56 sider, Tænketanken Ny Agenda.

To unge cand.scient.pol.'er opridser i dette hefte en række synspunkter om militær indgriben i andre stater - noget som særlig har været til debat i de sidste godt 15 år. Vil man gerne hurtigt vide hvad FN-pagten siger, hvad de nordiske regeringer mener, hvad de danske politiske partier synes, ja sågar hvad flertallet af den danske befolkning - i en opinionsundersøgelse - har fundet rigtigt, så skal man søge svarene her.

Heftet henviser til en publikation fra det daværende Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI) og en opfølgende rapport fra DUPI's 'efterfølger' Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) om det betænkelige i *humanitære interventioner* uden et mandat fra FN's Sikkerhedsråd. Nu ved Kosovos selvstændighed – som en slags langsigtet konsekvens af NATO's ikke-FN-støttede intervention i Serbien 1999 – kunne man så stille det spørgsmål: Var det så en forfærdelig krænkelse af FN-pagten og folkeretten?

Det vil vel de færreste, og næppe heller Broch & Mach, påstå. Men det er jo bl.a. det, de antyder. Som *hovedregel* skal vi gerne have FN (dvs. FN's sikkerhedsråd) med, men *nød bryder alle love*.

Jurister nær og fjern er dus med, at man helt almindeligt taler om at have en hovedregel (fx i en lov) og talrige undtagelser (som det virkelige liv har nødvendiggjort). Serbiens fordrivelse af kosovo-albanerne, nedbrændingen af huse, ostrakisering og drab, alt det, mange betragtede som *et truende folkedrab*, blev kun hindret ved den kortvarige NATO-intervention.

Sådan har vi også tidligere oplevet, at visse storpolitiske forløb har været uden fuld medvirken eller accept af alle permanente medlemmer af FN's Sikkerhedsråd, såsom FN-styrkernes deployering i Korea under krigen dér eller opkomsten af Taiwan som verdens hidtil eneste stat, der (pga. kinesisk veto) ikke kan blive medlem af FN. Heftet

nævner talrige situationer, hvor krydsende hensyn har hindret fredelige løsninger.

De to forfattere bestrider dog ikke nødvendigheden af humanitære interventioner generelt, idet de tager til orde for præcise regler for sådan interventioner. Problemet i den sidste halve snes år har dog snarere været, at staterne har været *for tilbageholdende*, når det gælder intervention, ikke så meget af hensyn til respekt for en stats suverænitet, men snarere fordi der manglede politisk enighed (Bosnien/Srebrenica, Rwanda).

Heftet kredser meget om folkeretten, men lægger ikke op til nogen konklusion om dennes reelle muligheder for at løse internationale kriser. I det hele taget stiller heftet flere spørgsmål end det giver svar. De særlige forhold, som krænkelse af den humanitære folkeret – herunder forekomsten af *folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser* – frembyder, gøres ikke til genstand for særskilt omtale.

Under de politiske partiers svar på kravet om FN-mandat som grundlag for en intervention (i henhold til FN-pagtens art. 39 og 42) kan man hente megen god information til en drøftelse af emnet. Det Radikale Venstre har således opstillet otte kriterier, hvis opfyldelse kan berettiggøre en intervention *uden om Sikkerhedsrådet*: Nemlig at, 1) der har været tale om systematiske krænkelse af en befolkningsgruppes rettigheder, 2) alle muligheder for en ikke-militær løsning er udtømt, 3) internationale organisati-

oner éntydigt har beviser for det, der berettiger interventionen (fx folkedrab. red.) 4) det skal være en kollektiv intervention, 5) interventionen skal være afgrænset og have et klart formål, 6) brugen af magt skal stå i forhold til dens formål 7) der skal løbende under forløbet rapporteres til FN's Sikkerhedsråd og 8) interventionen skal bakkes op af et flertal i FN's Sikkerhedsråd.

Hvorfor er Vesten blevet så velstående?

David Gress: *Velstandens kilder*, 326 sider, Borgen.

Den danske samfundsforsker David Gress forsøger i denne bog at finde rødderne til vores velstand, sporerne til alt det vi i dag favner under begrebet velfærdsstaten. Som klassisk filolog og historiker har han vide forudsætninger for at løfte denne opgave. Den belæste akademiker med langvarigt ophold på Stanford Universitet i USA spørger bl.a. om hvad det var der i det middelalderlige England fik magthaverne til at vedtage love, der beskyttede private interesser? Svaret herpå er ikke meget konkret, men noget i retning af at 'institutioner er afgørende for vækst', 'lysten og evnen til at forbedre', der var styrket af at retten og ressourcerne til at eksperimenterer var spredt. Hermed fulgte så retten og viljen til at disponere over sig selv og sine ressourcer.

Gress øser af mange andre forskeres intellektuelle gravearbejde og finder frem til, at ejendomsretten garanteret af en

formel retsorden, frigør velstand. Det skete for århundreder siden i Vesten, og derfor spekulerer vi ikke så meget over det i dag! Han citerer den peruanske økonom Hernando de Soto, der bl.a. har spurgt om hvorvidt det giver mening at give skatteyderfinansieret ulandsbistand til lande uden et fungerende retssystem, som beskytter ejendom. Det indebærer, at et land hvor ejendomsretten håndhæves ikke vil have brug for den slags bistand, fordi det vil tiltrække investeringer. En anden forsker, David Landes, fastslår, at europæerne fx omkr. 1500 måske ikke vidste så meget mere end andre grupper af folkeslag, men at de var utrolig gode til at samle og bruge andres viden. Gennembruddet til vækst omkr. 1800 skyldes "videnskabens autonomi, den videnskabelige metode og det, at forskning blev 'rutiniseret'".

Allerede i senmiddelalderens England udvidede familierne den *tillidsradius*, de færdedes i, ved at den kreds af mennesker, de tog fordelagtige økonomiske eller politiske initiativer over for, så den ikke kun var begrænset til familie eller venner. Det tidligt modne engelske samfund var meget mobilt: Kun få medlemmer af næste generation levede hele livet i samme sogn som forældrene. I 1700-tallets England lå gennemsnitsgiftealderen for kvinder på 23-25 år, markant højere end i nogen anden del af verden. Dette må have haft store sociale og kulturelle følger og kan med andre ord tjene som en delvis forklaring på vækst og påfølgende industrialisering.

Megen lærdom og mange citater af kloge forskere er samlet i Gress' interessante bog. Nok er det Europas velstandsrodder, han analyserer, men i det væsentligste Englands. Man skal ikke forvente voldsomt overraskende konklusioner. Vi må endnu engang bekende vor gæld til *Magna Carta Libertatum*, som engelske baroner i 1215 tvang kong Johan uden Land til at underskrive, en slags håndfæstning, der pålagde ham ikke at udskrive skatter eller kaste nogen i fængsel uden at det skete i henhold til lov. Her knæsattes med andre ord en vis retssikkerhed og siden hen også ejendomsret. Denne sidste ret skal så beskyttes politisk. Den spændende bog giver også nogle bud på, hvordan vi kan undgå at velstandens kilder tørrer ud.

Et lys i Tjetjeniens menneskelige mørke

Åsne Seierstad: *Englen i Groznyj - Historier fra Tjetjenien*, 368 sider, Gyldendal.

Den nu 37-årige succesrige norske journalist Åsne Seierstad har atter bragt *Tjetjenien* til vores bevidsthed. Jamen, der er da fred for tiden? ville nogen måske sige. Og det er jo lige det! Ro og stabilitet borger ikke for fremskridt endsige lykke. Den dristige Seierstad, som har skaffet sig uvisnelig hæder for sine tæt sansede beskrivelser bl.a. fra Afghanistan (*Boghandleren fra Kabul*) og Serbien (*Med ryggen mod verden*) kan kun af tvinge én næsegrus beundring for den-

ne nye bog, betitlet "*Englen fra Groznyj*". Som russisk-kyndig (hun er cand.mag. i russisk [foruden spansk]) har hun i flere omgange været i den oprørske russiske provins og førte mange samtaler med tjetjenere, heriblandt såmænd også de nuværende frygtede præsident Ramzan Kadyrov - manden der lukkede Tjetjeniens hjem for forældreløse børn "fordi tjetjenske familier tager sig af dem" (!)

FN's Børnefond (UNICEF) oplyste i 1994, at 25.000 tjetjenske børn havde mistet den ene eller begge forældre under de mange kampe i området. Seierstad skildrer indgående de forfærdende forhold, disse børn har måttet og må leve under, i ruiner, undertiden i papkasser, i frygt, uden mad, henvist til at tigge... Nutidens gru væves sammen med fortidens. Er mange tjetjenere i dag arbejdsløse, syge eller elendige af mange forskellige årsager, så er mange også fremdeles traumatiserede af Sovjet-Stalins deportation af Tjetjeniens befolkning under 2. Verdenskrig. Omkr. 390.000 tjetjenere blev - sammen med flere andre kaukasiske folkeslag - i forseglede kreaturvogne sendt til Kazakhstan og Sibirien, de var efter officielt kommunistiske opfattelse forrædere, der ville kæmpe på tyskernes side. En tredjedel døde under transporten.

Seierstad beretter dog først og fremmest fra sine mange personlige møder med tjetjenere, ikke mindst modige kvinder, og måske især Hadizat, den kvinde, som på privat basis har oprettet et hjem for nogle af Tjetjeniens mange

ulykkelige og traumatiserede børn, der ikke har nogen slægtninge til at tage sig af dem. Den kvinde, der kom til at give hendes bog dens danske titel. Der er mange andre betagende personskildringer og i det hele taget mange forbløffende enkeltheder. Vi er både i Tjetjenien, i Moskva og i en by ved Volga. Almindelige russere har svært ved at forstå, en udlænding kan interessere sig så meget for denne "røverstat", befolket af banditter. Som i sovjettiden er negative samfundsbeskrivelser suspekter. Nogle fejl i denne vrimmel er forf. blevet bebrejdet. Det tilgiver man hende gerne for det enestående nærbillede hun har givet af et krigs- og torturmartret helvede, hvor den *nationale selvbestemmelsesret* er noget totalt ukendt.

En lykkelig integrationshistorie

Paula Larrain: *I morgen skal vi hjem*, 207 sider, Lindhardt og Ringhof.

Det er noget siden, at journalisten *Paula Larrain* har forladt TV-Avisen, men hun nåede at blive ét af de mediemennesker, vi alle sammen havde en (mere eller mindre velfunderet) mening om. Mens vi fremdeles læser om flygtninge og indvandreres mange vanskeligheder med integrationen, er det befriende at læse en personlig beretning om en fremmed, der "faldt god til". At Paula havnede her som fire-årig, kan hun takke nu afdøde Augusto Pinochet for. Den chilenske diktator, der lige akkurat nåede at opleve en beskeden ydmygelse i husarrest og som tiltalt for politiske drab og tortur, inden han dø-

de som olding, iværksatte i 1973 et kup, som gjorde tilværelsen i Chile umulig for familien Larrain.

Hendes beretning viser, at tilpasningen til det danske samfund selv for hende aldeles ikke har været uden problemer. Hendes far, som var pilot under Pinochets forgænger Salvador Allende, var ikke politisk aktiv, men blev alligevel afskediget, da det nye styre kom til. Så fulgte omplantningen til Brøndby Strand. Absolut lettere for Paula og hendes søster, der kom til at gå i dansk skole fra begyndelsen og som derved blev tosprogede - dansk og spansk. Dvs. ind imellem kom de til at benytte et slags blandingsprog, når visse danske begreber (fx skur eller bryggers) ikke rigtig fandtes på spansk!

Helt lykkelig var familien Larrains omplantning til Danmark nu ikke: Forældrene blev skilt, faderen ville tilbage til Chile, moderen fandt en dansk mand og drog til Grønland! Måltrettet havde Paula, som i øvrigt havde flyttet rundt i Danmark nogle gange, taget studentereksamen og var blevet optaget på Journalisthøjskolen i Århus. Men efter et besøg hos faderen i Chile fandt hun sig ret så ensom i Århus. Trods en tilsyneladende fuldkommen integrering i det danske samfund følte hun sig med ét fremmed, uvelkommen. Og det skulle blive til flere ned- og opture, giftermål, skilsmisse, barn...

Vi får også Paula Larrains mening om det evigt aktuelle dilemma mellem integration og assimilation. Læseren for-

står, at hun uanset megen medvind i sine første journalistår har haft ikke så få identitetsproblemer, at flygtninge og flygtningebørn bestandig vil være splittet mellem deres oprindelsesland og det nye land, de i øvrigt måtte være faldet til i. En letlæst og indtagende bog, præget af forfatterens vilje til at se sit liv og sit Chile fra flere sider.

En børnesoldat, der kom på andre tanker

Ishmail Beah: *Den lange vandring*, 238 sider, Gyldendal

Omkr. 10.000 børn, mest drenge, menes at have været tvangsudskrevet som børnesoldater til borgerkrigen i Sierra Leone 1991-2002 - blot et uhyrligt aspekt af en ufattelig brutal konflikt, som for tiden er genstand for et retsopgør ved et særligt FN-tribunal - og hvor foreløbig tre mænd, "officerer" om man vil, er idømt fængselsstraffe af 45-50 års varighed. Disse overordnede oplysninger blot som introduktion til omtalen af den tidligere børnesoldat *Ishmael Beahs* bog, der nu fra engelsk er oversat til en lang række sprog. Det er barsk læsning.

Bogen begynder som beretningen om en gruppe unge mænds udflugt, de var tre i 12 års alderen, alle musik- og danseinteresserede, ja de var også *rappere*, og havde såmænd tillige indspillede bånd med på turen, der skulle gå til en landsby 25 km borte. Der var nemlig et talentshow - og, som man kan forstå på bogen, er den slags lange traveture ikke noget usædvanligt i det Afrika, hvor

pengene er små og den offentlige transport ofte ikke-eksisterende.

Men pludselig er de tre kammerater ganske tæt på oprørshæren, og snart efter er de vidner til den død og ødelæggelse, oprørerne har avlet i landsbyerne. Senere kom Ishmael ind i en større gruppe drenge - vilkårene hvorunder de levede er svære at begribe, overnattende i tilfældige hytter, efter al sandsynlighed med en tilværelse på eksistens-minimum. Og med ét er han og han kammerater indrullet i en militær enhed og udstyret med våben. En løjtnant står op og proklamerer, at alle mænd i landsbyen må blive dér indtil videre, de er en del af hæren så at sige, flugt vil blive straffet med døden.

Så begyndte forråelsen for alvor, herunder hyppig indtagelse af marihuana og kokain blandet med krudt, ind imellem kunne de - tilsyneladende for at holde kampånden oppe - se krigs- og horrorfilm, og som små ureflekterede mellemspill sårede og dræbte de mere eller mindre tilfældige landsbyboere, bestandig udpegede som 'oprørere' Man klappede og lo, når en tilfangetagen fik hovedet skåret af! Den selvfølgelig hvormed disse rædsler berettes fratager dem - efter min mening - noget af autenciteten. Der er ikke meget om ofrenes navnløse frygt og skrig, der er ligesom ingen uhygge ved hele scenet. Men sandt skal det jo nok være efter talrige andre beretninger om lemlestelser og kvalfuld tortur af titusinder af sierra leonere.

Men vor 'helt' bliver altså såret, kommer på hospital, og hermed indledes den lange fase, hvorigennem han får den enestående chance at glide tilbage til en normal tilværelse. UNICEF er indblandet, så venter Freetown (Sierra Leones hovedstad) New York og FN! Den tidligere børnesoldat er transformeret til deltager i FN's første børneparlament og møder unge fra op mod en snes andre lande (mest u-lande). Det bliver siden til en uddannelse i USA, hvor han bor i dag. Synd for Sierra Leone, som netop til sin gendannelse som stat kunne bruge typer som han, der har oplevet helvedet på egen krop.